

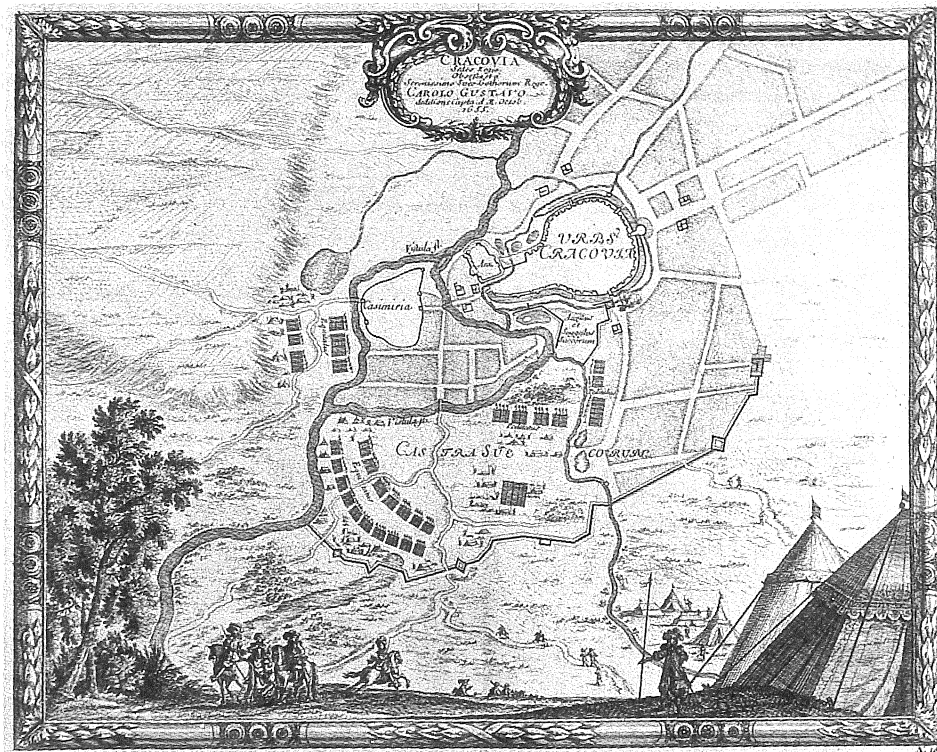
NAJSTARSZE PLANY KRAKOWA W ZBIORACH MUZEUM HISTORYCZNEGO MIASTA KRAKOWA

Obraz kartograficzny Krakowa doby staropolskiej aż do schyłku Rzeczypospolitej przedstawia miasto w obrębie jego murów. Od końca siedemnastego stulecia do połowy dziewiętnastego następuje rozwój terytorialny Krakowa, regulacja stosunków materialno-prawnych, a także upiększenie miasta. W drugiej połowie XIX stulecia uformowało się śródmieście Krakowa, któremu zarys wyznaczyły „okopy Kościuszkowskie” (1794). Opierając się na niektórych rozwiązaniach z poprzednich epok i mając wizję nowoczesnego Krakowa, architekci przystępują do projektowania nowego wyglądu miasta. I tak rodzi się pod koniec dziewiętnastego stulecia Wielki Kraków.

POWSTANIE MUZEUM, ORGANIZACJA BIBLIOTEKI I ZAKUP KOLEKCJI FRIEDLEINA

Przełomowym momentem, który wyzwolił nowe inicjatywy, już po uzyskaniu samodzielności Galicji, było powołanie nowej, pochodzącej z wyboru Rady Miejskiej w roku 1866, na czele której stanął Józef Dietl. Na jej forum z najwcześniejszą propozycją organizacji Muzeum Historycznego miasta Krakowa wystąpiło Towarzystwo Upiększania Miasta Krakowa i okolicy na zebraniu 24 maja 1889 roku¹. Niezależnie od tego Stowarzyszenia instytucjonalny załęczek muzeum powstawał przy Archiwum

1. Plan oblężenia Krakowa przez Szwedów w 1655 r. Miedzioryt, sygn. 1.VIIIa i 2.VIIIa. Fot. M. Janikowska, MHmK.

Aktów Dawnych m. Krakowa, w którego obrębie utworzono w 1894 roku dział muzealny². Komisja Muzealna Towarzystwa Miłośników Historii i Zabytków Krakowa opracowała na życzenie Rady Miasta projekt, który przedstawiła na posiedzeniu 28 marca 1899 r. Moment ten można uznać za faktyczne zainicjowanie muzeum. Równocześnie odrębny dział funkcjonujący w ramach Archiwum Aktów Dawnych gromadził materiały muzealne³.

Najcenniejsza kolekcja starych planów Krakowa znajduje się w Wojewódzkim Archiwum Państwowym w Krakowie, a jej cennym uzupełnieniem jest zbiór przechowywany w Muzeum Historycznym m. Krakowa.

W omówieniu zbioru dawnych map Wojewódzkiego Archiwum Państwowego, w *Katalogu Dawnych Map Wielkoskalowych Krakowa XVI—XVIII wieku* (strona 15), Janina Stoksik pisze, że w tym właśnie okresie powstały 64 plany Krakowa, w tym 46 znajduje się w Archiwum, natomiast 13 w zbiorach Muzeum Historycznego m. Krakowa, co stanowi około 5% całości.

Gromadzenie map w bibliotece muzealnej wiąże się z jej organizacją. Począwszy od roku 1946 zaczęto ją systematycznie powiększać. Z najwcześniejszego z zachowanych sprawozdań, z roku 1950, wiadomo, że biblioteka nosiła nazwę Podręcznej Biblioteki Naukowej Muzeum Historycznego m. Krakowa i że liczyła około 1500 jednostek bibliotecznych. Funkcję bibliotekarza pełnił wówczas jeden z pracowników administracji⁴.

W roku 1950 czyniono starania o zakup zbioru Friedleinowskiego. 12 lipca 1950 roku Jerzy Dobrzycki, dyrektor Muzeum Historycznego m. Krakowa, wysłał pismo do Naczelnej Dyrekcji Muzeów i Ochrony Zabytków przy Ministerstwie Oświaty w Warszawie, zawierające następującą informację:

Zbiory Friedleinowskie zgromadzone zostały przez śp. Józefa Friedleina w drugiej połowie XIX w. Józef Friedlein należał do starej rodziny krakowskiej, która pod koniec XVIII wieku założyła w Krakowie istniejącą dotąd księgarnię⁵. Był on człowiekiem wykształconym, zapalonym i znającym się na rzeczy zbieraczem. Położył duże zasługi jako wybitny księgarz i wydawca, zajmował też poważne stanowisko w samorządzie, pełniąc przez długie lata obowiązki wiceprezydenta, a później prezydenta miasta. Pozycja ta ułatwiła mu „wylawianie” zarówno na terenie krajowym, jak i zagranicznym rzeczy rzadkich i trudno dostępnych. Gromadził prawie wyłącznie „cracoviana”, a w szczególności dawne sztychy, rysunki i akwarele itp., dotyczące dziejów kultury i zabytków Krakowa. Tak powstała niezwykle cenna i bogata kolekcja, będąca obecnie największym zbiorem „cracovianów”. Jest ona obecnie własnością Edwarda Münnicha, księgarza, właściciela dawnej księgarni Friedleinów, przeniesionej w latach okupacji z kamienicy Hetmańskiej przy Rynku Głównym 17 na Rynek Podgórski. Edward Münnich jest ze strony matki wnukiem prezydenta Friedleina. Gmina miasta Krakowa, za zachętą kół naukowych zabiegała już od roku 1915 o nabycie na własność wymienionego zbioru. Z różnych powodów rokowania te nie dały wyników. Na krótko przed wojną rokowania zostały wznowione, lecz doprowadzeniu ich do końca przeszkodził wybuch wojny światowej. [I dalej, J. B.] Szczególnie bogaty i cenny jest dział dawnych planów miasta, obejmujący nie znane plany od XVII w.⁶

Ta właśnie kolekcja Friedleina dała początek zbiorom kartograficznym Muzeum Historycznego miasta Krakowa. Pochodzi z niej 81 map, czyli około 40% obecnego zbioru. Ich ewidencję zawiera *Księga inwentarzowa dla zbiorów artystycznych Muzeum Historycznego m. Krakowa, dział Mapy, plany i widoki ogólne m. Krakowa*, założona po roku 1961. Druga księga to *Tymczasowy spis planów i map działu VIIIA (T/VIIIA)*, która powstała w latach 1961—1966 i obejmuje 171 pozycji. Razem obie księgi obejmują 252 pozycje, z czego skatalogowano 195.

Zróznicowanie chronologiczne planów jest następujące:
XVII w. — 6 planów,
XVIII w. — 17 planów,
XIX w. — pierwsza połowa — 44 plany,
XIX w. — druga połowa — 65 planów.

CHARAKTERYSTYKA ZAWARTOŚCI PLANÓW

Plany staropolskie ze zbioru Muzeum Historycznego można podzielić pod względem genezy na dwie grupy:

- 1) powstałe w związku z działalnością władz miejskich
- 2) oraz te, na których powstanie wpłynęły czynniki zewnętrzne, głównie działania wojenne.

Jeżeli przyjmiemy, że planem jest mapa w podziałce od ok. 1:1000 do 1:25 000, to w pierwszej grupie znajdują się plany w skali od 1:1000 do około 1:10 000, bo takie podziałki były najczęściej używane dla przedstawienia przestrzeni miejskiej Krakowa. W drugiej zaś znajdują się plany od około 1:15 000 do 1:25 000. Zawierają one szczegóły istotne z punktu widzenia strategii wojskowej i działań operacyjnych.

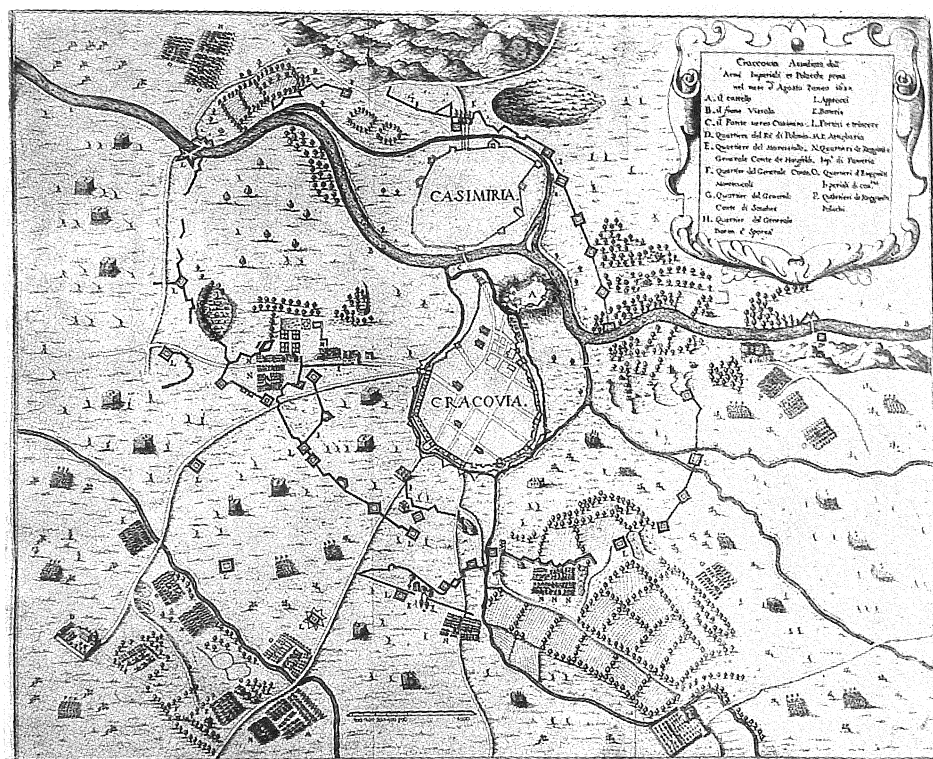
Jako trzecią grupę trzeba by wymienić mapy turystyczne Krakowa, powszechnie dostępne, służące celom turystycznym, których liczba znacznie wzrosła w końcu XIX stulecia.

W niniejszym katalogu zebrano i opisano wyłącznie plany miasta. Nie zostały uwzględnione plany rozbudowy ulic, placów, parków czy dzielnic, pochodzące z XIX wieku, które zostaną omówione w odrębnym katalogu.

KATALOG PLANÓW KRAKOWA OD XVII DO KOŃCA XIX STULECIA

1. *Cracovia Sedes Regia. Obsessa et a Serenissimo Svecorum Gothorum Rege Carolo Gustavo Deditione Capta d. 8. Octob. 1655* [rz.]
Skala ok. 1:25 000
Autor Eryk Jönson Dahlberg
Miedzioryt
Sygnatury: 1/VIIIA i 2/VIIIA
Geneza i treść. Najstarszy plan Krakowa w zbiorach Muzeum Historycznego m. Krakowa. Ukazuje oblężenie miasta przez wojska szwedzkie. Pochodzi z dzieła Samuela Pufendorfa, *De rebus a Carolo Gustavo Svetiae rege gestis Libri VII*, Norimberga 1696. Przedstawia fortyfikacje ziemne, usytuowanie wojsk szwedzkich (na wschodzie i południu), szwedzkie obwarowania oblężnicze (od Dąbia po Wesołą), drogi dojazdowe do miasta i jego mury obronne, fosę oraz okolice wokół Krakowa w promieniu kilku kilometrów. Na pierwszym planie kompozycja krajobrazowo-figuralna z postaciami żołnierzy szwedzkich i obozowiskiem, tworząca niejako tło przechodzące w plan dalszy.
2. *Delineatio Obsidionis Cracoviae a Polonis et Austriacis Formatae ac consumatae Augusto 1657* [rz.]
Skala około 1:15 000
Autor Isidoro Affeita
Miedzioryt
Sygnatury 3/VIIIA, 4/VIIIA i 5/VIIIA
Geneza i treść. Plan oblężenia Krakowa przez wojska polsko-austriackie. Kraków znajdował się wówczas pod okupacją szwedzko-siedmiogrodzką. Na planie wybijają się elementy strategiczne, tj. drogi dojazdowe, linie fortyfikacji, rozłożenie wojsk, pozycje ogniowe i kierunki ostrzału, fosy, bramy, mosty, brody. Obejmuje Kraków z przedmieściami, gdzie

2. Plan oblężenia Krakowa przez wojska polsko-austriackie w 1657 roku. Kraków był wówczas pod okupacją szwedzko-siedmiogrodzką. Sygn. 3.VIIIa, 4.VIIIa, 5.VIIIa. Fot. M. Janikowska, MHmK.

zaznaczono grunty orne, sady i mokradła oraz Kazimierz i okolice wokół Krakowa w promieniu kilku kilometrów. Plan zorientowany na południe. Ozdobiony plastycznym wyobrażeniem Karpat, rozciągających się na południe od Krakowa. U dołu z prawej zaznaczono: ogrody Łobzowa z pałacem; po lewej pola prądnickie z ogrodami i zabudowaniami folwarcznymi.

3. *MCCLVII. Anno eodem S. Boleslaus Pudicus Dux Craccouiae et Sandomiriae Craccouiam in meliorem conditionem ordinare excrescere et perducere cupiens Jus illi Theutonicum tribuit et aduocatum in ea constituit, qui circo in medio Urbis prius ordinatio, plateas, sine ordine consistentes translocavit et proportionaliter distinxit.*

Skala około 1:1680

Autor nieznan

Fotokopia

Sygnatura 7/VIIIa⁷

Geneza i treść. Pochodzi z 1667 roku, a jego powstanie jest związane z działalnością podatkową Rady Miejskiej Krakowa. Inskrypcja tytułowa pochodzi z Kroniki Macieja z Miechowa; jej treść nawiązuje do praw miejskich, które otrzymał Kraków w 1257 r. Z treści inskrypcji wynika, że z lokacją miasta były związane prymitywne pomiary. Jest uważany za najstarszy pomiarowy plan Krakowa. Najprawdopodobniej wykonany przez geometrów związanych z Akademią Krakowską. Zabudowa miejska w postaci bloków przedzielonych ulicami, z oznaczonymi granicami działek, wyróżnionymi własnościami duchownymi, szlacheckimi i mieszczańskimi oraz ciągiem murów miejskich z furtami miejskimi i podpisami pod ważniejszymi obiektami i kościołami. Orientacja zachodnia. Był bazą dla planów w XVII i XVIII w., podstawą kartograficzną, aktualizowaną aż do czasów Komisji Boni Ordinis. Ukształtował obraz przestrzenny średniowiecznego Krakowa.

4. *MCCLVII. Anno eodem S. Boleslaus Pudicus Dux Craccoviae et Sandomiriae Craccoviam...*, przed 1773 r.

Skala około 1:1680

Autor Dominik Pucek, mistrz murarski

Fotografia w 4 sekcjach

Sygnatura 8/VIIIa

Geneza i treść. Najpopularniejsza osiemnastowieczna kopia (pomniejszona) najstarszego planu Krakowa z r. 1667. Zawiera podział własnościowy, fosę; w legendzie spis ważniejszych budowli i kościołów. Orientacja zachodnia.

5. *Locatio civitatis Cracoviensis per Serenissimum olim Boleslaum Pudicum Ducem Cracoviae et Sandomiriae...*

Skala około 1:6000

Autor nieznan

Kopia XIX-wieczna

Rękopis, tusz i akwarela

Sygnatury: 6/VIIIa, fotografia 19/VIIIa

Geneza i treść. Treść inskrypcji tytułowej nawiązuje do lokacji miasta (oryginał jest datowany ok. 1700). Orientacja planu północno-wschodnia. Na planie oznaczono granice większych własności ziemskich, drogi dojazdowe do miasta, granice zabudowy oraz Kazimierz wraz z osadą żydowską, Stradom, Wesołą, Retoryka, Smoleńsk, Gramatykę, Kleparz, Nową Wieś, Pędzichów i inne, np. Sudoł, Krowodrzę.

6. *Cracovia*

Skala około 1:15 000

Autor Andrzej Buchowski

Drzeworyt

Sygnatura 15/VIIIa i reprodukcje

Geneza i treść. Schematyczny plan przedstawiający siedemnastowieczny Kraków. Pochodzi z książki księdza Andrzeja Buchowskiego, która ukazała się w r. 1703 w Krakowie,

Muzeum		Przedmiot Plan Krakowa - ob- żenia przez królów w r. 1655 ok. 1: 20.000 - 1: 24.000	Autor [Dahlkegk] ? [sc. Fr. de Lapointe] Szkoła
Dział VIIA		Materiał i technika	Kraj, miejscowość, wytwórnia
Nr inwentarza 1	Data nabycia 1950	papier czerpany, miedzi- oły	Szwecja
Sposób nabycia Zakupiono od Ed- warda Litwina, wydawcy cy Piotra Friedlaína		Wys. 35,0 Szer. 41,2 Głęb. 24,6 w ram. 31,0 w ram. 25,3 w głow. 31,5 w głow. Format Waga	Czas powstania XVII wiek
Opis przedmiotu, sygnatury, napis:		Numery inwentarzy klisz	
Plan p.t. "Cracovia sedes Regia Obsessa a summissima Svec Gothorum Rege Carolo Gustavo additione Capta d. 8. Octob. 1655". U spodu z francji strony pod ramką "N. 16". Podaje fortifikacje Krakowa, Havelu i Ka- zimierz (z nagraniami wewnątrz: "Mors Craco- via", "Lith.", "Casimiria", pas oblężeniowych fortyfikacji miedziokich brzości, ston brzości, Ru- dow z odleganiami, Pradnik, mosty, stany i mury. Zawiera również rozważenie wojny krakowskiej. Schematycznie bez napisów wska- zuje wykreślenie kościołów: św. Mikołaja, św. Flia- riana, św. Filipa i Jakuba, kościel. kl. oo. Karmelitów, kościół biskupa Chęcińskiego, kościel. kl. oo. Bernardynów na Grodzisku, kościel. kl. u. Jankowi na Grodz- isku, kościel. kl. b. Agniewski na Grodzisku. Na pięcioramieniu planie istnieją w postaci muru, havelu na Kościelcu i namiatów. Podpisane brak - orientacja kierunku i kieru- ku wskazówek (u strzałki do ramki górnej: czarna linia fortifikacyjna, czerwona linia, port zachodni).		Odciski z numerami schematycznych i błędnie, podobnie jakże, z omy- lowości stron brzości - Plan okoliczności, wojnowej, Podpisane wg. składu j. druków 1: 20.000 - 1: 24.000.	

3. Karta dokumentacyjna H. Müncha z opisem planu oblężenia Krakowa przez Szwedów w 1655 roku. Karta nr 1, strona recto. Fot. M. Janikowska, MHmK.

Gloria Domini super templum s. suum ad solennes Encaeniorum primitias Ecclesiae Collegiatae Crac. S. Annae ope Divinae Providentiae recenter a fundamentis erectae relucens et posteris brevibus literarum modulis M. Andreae Buchowski, eiusdem ecclesiae S. Anna canonici enarrata. Die 21 Octobris Anno Domini 1703. Cracoviae typis Academicis.

Autor był mierniczym hetmana wielkiego Koronnego Stanisława Jabłonowskiego, w służbie którego kierował robotami fortecznymi na Podolu. Plan towarzyszy opisowi Krakowa i kościoła św. Anny. Przedstawia stan fortyfikacji wodnych sprzed 1657 roku, mury miejskie, bramy, ulice (bez nazw); literami oznaczone budowle, przy bramach obwarowania bastionowe. Jest to jedyne źródło ukazujące pierwotne miejsce uniwersytetu na Kazimierzu.

- 7.
- Plan von Cracau*
- , z lat 1733—1734

Skala około 1:7000

Autor nieznany

kopia XIX-wieczna

Rysunek, tusz, akwarela

Sygnatura 18/VIIIa

Geneza i treść. Plan powstał w latach wojny o tron w Polsce pomiędzy Stanisławem Leszczyńskim a Fryderykiem Augustem (w jesieni 1733 roku), kiedy to Fryderyk August wprowadził swoje wojska do Rzeczypospolitej, zajął Kraków i koronował się na króla. Plan został sporządzony dla celów strategicznych. Zwany jest planem saskim. Ma dobrze odtworzoną sieć dróg dojazdowych do miasta, sieć rzeczną, przyczółek mostowy na Podgórzu, mury obronne. Zabudowa przedstawiona w blokach z obrysem ważniejszych budowli. Orientacja wschodnia. Nazewnictwo niemieckie.

8. *Plan de Cracovie donc le Chateau fut pris d'assaut le 2 Février 1772, defendu et rendu aux Russes par Mr. de Choisy après un siège de 3 mois. Levé sur le lieux par J. N. Hennrion*
Skala niejednolita, od około 1:6500 do 1:11 000

Autor J. N. Hennrion

Światłokopia

Sygnatura 21/VIIIa

Geneza i treść. Powstał w okresie formowania przez konfederatów, za pomocą Francji i Austrii, linii obronnej nad górną Wisłą, kiedy to konfederaci zdobyli Wawel i skutecznie oparli się wojskom zaborczym. Jest nazywany „planem konfederatów barskich”. Na planie dominują drogi dojazdowe do miasta, otoczenie Wawelu i mury obronne, rzeki i otoczenie Krakowa. Umieszczono na nim niektóre nazwy podkrakowskich wsi i przedmieść. Zabudowa przedstawiona w blokach. Nazwy i napisy w języku francuskim.

- ### 9. Plan der Stadt Krakau aufgenommen in Jahre 1773

Skala około 1:3500

Autor Martin Josef von Derichs, inżynier wojskowy

Plan rękopiśmienny, kolor

Sygnatury: 9/VIIIa oraz 12/VIIIa i 13/VIIIa — pomniejszenia kopii.

Geneza i treść. Plan austriacki, który powstał po pierwszym rozbiórze. Oryginał w Kriegsarchiv w Wiedniu. Był najprawdopodobniej przeznaczony dla celów administracyjnych. Orientacja zachodnia. Dobrze oddaje zabudowę miasta, Wawel i mury obronne, działki budowlane oraz oznaczenie grup własności. W legendzie, w języku niemieckim, nazwy ulic, ważniejszych obiektów i wykaz bram miejskich.

4. Strona verso karty dokumentacyjnej nr 1 H. Müncha. Fot. M. Janikowska, MHmK.

Stan zachowania <i>dobry, drugi egzemplarz w ręk. nr. 12</i>	
Zabiegi konserwatorskie	
Pochodzenie (historia przedmiotu), udział w wystawach <i>1 egzemplarz w ekspozycji stałej przy ul. Ł. Jana 12.</i>	
Bibliografia: <i>Stkora L., Szwedzi i Siedmiogrodzianie w Krakowie od 1655 do 1657 r. (Bibli. Krak. nr 39, Kraków 1908 s. 22, repr.; Premiowany drukowe obrazy Krakowa, Kraków 1953 str. 114 poz. 206; S. Lufendorf, De rebus a Carolo Gustavo... gestis, libri VII, Norimbergae 1696, miedzioryt nr 16 m. str. 74-75.</i>	
Miejsce przedmiotu <i>1 egz. w ręk. nr. 12</i> <i>drugi egzemplarz przedany z ręk. dołb. ręk. nr. 11 do bibli. plany Krakowa i XVII-XVIII w.</i>	Dane dodatkowe <i>Ł. 77, 758</i> <i>JK nr 7058</i>
	Data wypełnienia karty dnia <i>3. X.</i> 19 <i>61</i> r.
	Podpis wypełniającego kartę <i>[podpis]</i>
Wzór zlec. CWD, W-wa, Zam. 14075/B. Druk. Akcyd., W-wa, 321.000, Zam. 2537/X-52 Kart. kl. V, A1/100 A	

10. Plan Krakowa Charlesa de Hoeferna, z r. 1779

Skala około 1:7500

Autor Charles de Hoefern, inżynier wojskowy okręgu Wieliczka
Rękopis kolor, na kalce płóciennej

Sygnatura 24/VIIIa; kopia XIX-wieczna

Geneza i treść. Niezrealizowany austriacki projekt rozbudowy miast konkurencyjnych dla Krakowa: Ludwinowa, Dębnik i Podgórze. Obejmuje Podgórze z Krzemionkami i Zakrzówek ze skałkami Twardowskiego. Projektowane mosty na Wildze i Wiśle. Zabudowa w blokach oraz projektowana. Ukazano tereny uprawne, łąki, lasy, piaski nad Wisłą, parcele i domy. Podano także nazwiska właścicieli. Legenda w języku niemieckim. Orientacja zachodnio-północna. Dodano też poprzeczny przekrój koryta Wisły.

11. Wymiar geometryczny miasta Krakowa z przyległościami dopełniony w r. 1783 przez Józefa Kromera geometrę przysięgłego, kopiowany zaś w roku 1792 w tym egzemplarzu przez Józefa Czecha JKMCi przysięgłego

Skala około 1:12 600

Autor Józef Kromer, geometra przysięgły

Rękopis, tusz i akwarela

Sygnatury: 22/VIIIa oraz 23/VIIIa — kopia z 1865 roku

Geneza i treść. W 1773 roku powołano krakowską Komisję Boni Ordinis, której działalność zaznaczyła się dopiero w roku 1779. Jej celem było uporządkowanie finansów i gospodarki miejskiej, dlatego badała ona szczegółowo stosunki własnościowe w celu rewindykacji tych posiadłości, które przeszły bezprawnie w obce posiadanie⁸. W instrukcji dla komisji lokalnych nakazano przeprowadzenie pomiarów geometrycznych i opracowanie mapy. Na zlecenie Komisji Boni Ordinis,

dla celów porządkowania spraw komunalnych, plan Krakowa opracował Józef Kromer, profesor Uniwersytetu Krakowskiego. Opisywany egzemplarz to kopia, sporządzona przez Józefa Czecha, drugi egzemplarz znajduje się w Archiwum Państwowym. Oryginał zaginął. Jest to pierwszy plan wykonany nowoczesnymi metodami pomiarowymi (lokalna triangulacja, stolik).

Zabudowa w blokach z oznaczeniem ważniejszych budowli. Ulice i place nie nazwane. Poza miastem oznaczone wolno stojące obiekty. Główna wartość to przedstawienie wielkich własności, wyróżnienie terenów rolnych, łąk, pastwisk, ogrodów, nieużytków. Ważnym dodatkiem do planu był tekst rękopiśmienny, obecnie w zbiorach Wojewódzkiego Archiwum Państwowego, z objaśnieniami do planu, zawierającymi zestawienie miar powierzchni i rejestr powierzchni. Mapa przedstawiona na rozwartym zwoju trzymana przez orla w szponach i zdobie z herbem Krakowa nad kartuszem z legendą.

12. Planta Miasta Krakowa z przedmieściami roku 1785 zrobiona [rz.]

Skala około 1:3000

Autorzy Maciej Dębski i Kazimierz Szarkiewicz

Rękopis, tusz i piórko

Sygnatury: 2104/VIII — oryginał; 25/VIIIa — fotokopia i faksymile bez sygnatury

Geneza i treść. Powstanie planu jest związane z działalnością Komisji Edukacji Narodowej, która przejmowała część własności duchownej oraz reformą Akademii Krakowskiej przeprowadzaną przez Hugona Kołłątaja. Stąd też wziął on swoją nazwę „plan kołłątajowski”. Jego wykonanie zlecił przewodniczący Komisji Edukacji Narodowej, prymas Michał Ponia-

- towski, któremu jest dedykowany. Wykonawcami byli dwaj geometrzy — Maciej Dębski i Kazimierz Szarkiewicz. Plan o dużej dokładności geodezyjnej. Obejmuje wsie, folwarki i przedmieścia. Zawiera bogactwo informacji co do zabudowy, stosunków własnościowych, użytkowania gruntów i komunikacji. Wymieniono nazwy ulic i placów, oznaczono drogi i mosty. W zabudowie wyróżnione obrysy ważniejszych obiektów, dziedzińców i ogrodów. Kościoły w rzucie poziomym. Zaznaczono też mury i bramy miejskie, pola uprawne, ogrody, sady, łąki, granice działek budowlanych, wykaz własności duchownej i akademickiej. Zawiera listę jednostek administracyjnych i wyczerpujące główne obiekty. Plan ozdobiony u dołu panoramicznym widokiem Krakowa od zachodu i herbem Poniatowskich „Ciołek”.
13. Plan bez tytułu i daty
Skala około 1:7500
Autor nieznanym
Rękopis, tusz i akwarela
Sygnatura 29/VIIIa
Geneza i treść. H. Münch określił datę powstania planu na drugą połowę XVIII wieku i wysunął przypuszczenie, że jego autorem mógł być J. Derichs. Plan obejmuje miasto w obrębie murów i okolice. Nie zostały nazwane wszystkie wyznaczone ulice, place, bramy i furty, a w nazwach pojawiają się błędy językowe. Zabudowa w blokach nie oddaje stanu faktycznego. W rysunku pejzażowym przedstawiono fragmenty przedmieść. Zawiera też wykaz granic gruntów, dużych posiadłości, młynów, foluszy i kuźni. Objaśnienia nie zawsze mają odzwierciedlenie na planie.
 14. Plan bez tytułu i daty
Skala około 1:10 000
Autor nieznanym
Miedzioryt
Sygnatury: 27/VIIIa, 28/VIIIa, 29/VIIIa i 30/VIIIa — kopia Willanta z r. 1794.
Geneza i treść. Ukazał się w dziele Filipa Lichockiego *Dyaryusz Przyjazdu Nayaśniejszego Stanisława Augusta Króla Polskiego [...] do stołecznego miasta Krakowa. Kraków 1787, kosztem i staraniem Ignacego Grebla, typografa J.Kr.Mci.* Zawiera nazwy ulic, placów, mostów, murów i bram miejskich, pól uprawnych, ogrodów, łąk, sadów, granic działek budowlanych oraz wykaz własności duchownej i akademickiej. Zabudowa w blokach, z obrysem ważniejszych obiektów, dziedzińców i ogrodów. Kościoły w rzucie poziomym.
 15. *Situations Plan der Stadt Krakau*
Skala około 1:12 000
Autor nieznanym
Rękopis, tusz i akwarela
Sygnatura: akcesja 1975/D/163/1
Geneza i treść. Sporządzony najprawdopodobniej przez inżynierów pruskich około r. 1794. Obejmuje Kraków i okolice (Podgórze, Dąbie, Olszę, Prądnik, Krowodrzę, Łobzów, Wolę Justowską, Przegorzały i Liszki). Ma charakter strategiczny. Zawiera treść istotną z punktu widzenia strategii wojskowej, a mianowicie: rzeźbę (oznaczoną barwą o zmiennej intensywności), zabudowę w blokach, z zarysami ważniejszych budynków, mury i bramy miejskie, tereny zielone, sieć wodną, zabudowę poza miastem, drogi dojazdowe do Krakowa. Najciekawszą informacją są fortyfikacje kościuszkowskie, naniesione ołówkiem w północno-wschodniej części miasta. Objaśnienia w języku niemieckim, nazwy często zniekształcone.
 16. *Planta miasta Krakowa z objaśnieniem szczególniejszych rzeczy, jako to kościołów, ulic, bram, odrysowana w roku 1794 przez Willanta*
Skala około 1:6500
Rękopis czarno-biały
Sygnatura 30/VIIIa
Geneza i treść. Jest to powiększenie planu z książki Filipa Lichockiego *Dyaryusz Przyjazdu Nayaśniejszego Stanisława Augusta* (zob. nr 14). Obejmuje Kraków w obrębie murów miejskich. Zaznaczone warownie, ulice, ważniejsze budowle. Plan niewykończony. Po bokach planu legenda zawierająca: *Objaśnienie Bram, Objaśnienie Kościołów, Objaśnienie Ulic.* Zabudowa w blokach. Nie ma sieci wodnej.
 17. *Plan der Stadt Krakau*
Skala około 1:5000
Autor nieznanym
Rękopis, tusz i akwarela
Sygnatura 26/VIIIa
Geneza i treść. Powstał w okresie okupowania Krakowa przez Prusaków w 1794 roku. Jest przypisywany inżynierom pruskim podobnie jak plan poprzedni. Obejmuje Kraków w zasięgu murów miejskich, z Wawelem, Stradomiem i Kazimierzem. Zabudowa zgeneralizowana, uzupełniona ogrodami i terenami rolnymi. Na marginesie podano objaśnienia w języku niemieckim odnoszące się do ważniejszych obiektów, bram, ulic, kościołów i klasztorów. Orientacja zachodnia.
 18. Plan Krakowa bez tytułu
Skala 1:600
Autor Ignacy Enderle
Rękopis, druga kopia pierwowzoru
Sygnatura 42/VIIIa (sekcje 1—42); pozostałe sekcje w Archiwum Państwowym w Krakowie
Geneza i treść. W roku 1795 Austriacy zajęli okolice Krakowa i nadali im nazwę Nowej Galicji. Pod rządami austriackimi w latach 1796—1809 podjęto szereg nowych akcji zmierzających do przebudowy miasta. W 1804 roku cesarz Franciszek I podpisał decyzję o wyburzeniu obwarowań. W ten sposób zostały zniszczone granice miasta istniejące od lokacji w 1257 roku. W związku z planowaną przebudową miasta, regulacją ulic, a także oczyszczaniem powstał plan wykonany przez Ignacego Enderle, na zlecenie Kancelarii Nadwornej. Najprawdopodobniej był on Czechem z pochodzenia. Pomiar przeprowadzono w latach 1802—1805, plan wykonywano w latach 1802—1808. Pierwszy plan katastralny Krakowa o niespotykanej wcześniej podziałce. Wykazuje szczegóły, które dotąd były generalizowane. Obejmuje miasto w obrębie okopów wraz z przedmieściami. Zawiera pełną sieć komunikacyjną miasta. Budowle oznaczono zarysem, podając ich numery, z równoczesnym różnicowaniem na murowane i drewniane. Oznaczono też granice działek, ogrody i użytki rolne oraz podano nazwiska właścicieli (na oryginale). Nazwy czasem zniemczone. Pierwszy plan, który wraz z księgami czynszowymi daje wykaz realności i ich właścicieli.
 19. *Plan Übersicht der Verschönerung und Verbindung der Abzugscanäle mit denen Hauptcanaelen samt denen Niveaupunkten*
Skala około 1:1200
Autor Ignacy Enderle
Rękopis, tusz, akwarela, podklejony płótnem
Sygnatura 35/VIIIa
Geneza i treść. Rząd austriacki w ramach ogólnej „regulacji” i porządkowania miast galicyjskich opracował w latach

- 1796—1809 kilka projektów „upiększania miasta”. Wiele z nich urzeczywistniono dopiero w dobie Wolnego Miasta Krakowa. Jeden z takich planów opracował Ignacy Enderle w 1808 roku na podstawie opisanego powyżej planu „senackiego”. Zawiera sieć komunikacyjną, lecz nie wszystkie ulice są nazwane, nazwy ważniejszych obiektów i numery domów. Zarys zabudowy od frontu. Zaznaczono planty, rysunek sieci kanalizacyjnej odprowadzającej i zbiorczej, obszary zadrzewione i zielone.
20. Plan murów Krakowa i ich otoczenia, bez tytułu i daty.
Skala około 1:4500
Autor — Ignacy Enderle (wg badań Müncha)
Rękopis, tusz, akwarela
Sygnatura 33/VIIIa
Geneza i treść. Powstał przed rokiem 1809. Przedstawia przebieg murów obronnych z bramami i furtami tuż przed ich wyburzeniem. Ponieważ zawiera projektowane nowe ulice w pobliżu murów, jest także projektem urbanistycznym zabudowy na miejscu dawnych murów. Obejmuje fragmenty fosy, mosty, bramy i furty, a także nazwy ulic w pobliżu murów.
 21. *Grundriss der freien Stadt Krakau*
Skala około 1:7000
Autor Meno Passeck
Rękopis, tusz, akwarela
Sygnatura 8/T/VIIIa
Geneza i treść. Plan z roku 1817, pochodzenia austriackiego, z czasu Wolnego Miasta Krakowa. Zawiera: zabudowę zgrupowaną w blokach z wyróżnieniem charakteru własności i typu zabudowy (tj. własności państwowej, prywatnej i duchownej oraz miejskiej; zabudowa drewniana i murowana). Oznaczona też sieć rzeczna, podział na dzielnice, tereny rolne, sady, ogrody, nieużytki. Legenda w języku niemieckim. Szczegółowo przedstawiono Podgórze.
 22. *Plan Wolnego Miasta Krakowa w obrębie okopów*
Skala około 1:8500
Autor Tadeusz Mostowski
Litografia
Sygnatura 22/T/VIIIa
Geneza i treść. Plan powstał w roku 1831 i został oparty na planie „senackim”, zawiera także numerację domów. Zabudowa zwarta, murowana i drewniana przedstawiona w blokach, z obrysem ważniejszych budowli. Wyróżniona własność rządowa, prywatna, duchowna i akademicka. Na przedmieściach zabudowa luźna i w kompleksach z oznaczeniem działek. Sieć komunikacyjna, ulice — nie mają nazw, place z nazwami, poza tym zaznaczono mosty, rogatki, bród na Wiśle. Na marginesach podano wyszczególnienie ulic w mieście i na przedmieściach, ważniejsze gmachy i kościoły.
 23. *Plan miasta Krakowa w obrębie okopów nakładem D. E. Friedleina w Krakowie* (drugi tytuł w języku francuskim)
Skala około 1:9600
Autor Teofil Żebrawski
Miedzioryt
Sygnatury 23/T/VIIIa, 24/T/VIIIa, 25/T/VIIIa; drugie wydanie zaktualizowane z 1866 roku — sygnatury 35/T/VIIIa, 36/T/VIIIa
Geneza i treść. Plan załącznikowy do dwóch dzieł: *Widoki miasta Krakowa i jego okolicy ujęte podług natury przez J. N. Głowackiego*, nakładem D. E. Friedleina, Kraków 1836 oraz *Kraków i jego okolice opisał historycznie Ambroży Grabowski*, wyd. 3, Kraków 1836, nakładem J. Czecha. Zabudowa miasta zwarta w blokach z numeracją odpowiadającą oznaczeniom na planie „senackim”. Budowle zróżnicowane pod względem własności (rządowa, prywatna, duchowna i akademicka). W legendzie wyszczególniono znaczniejsze budowle, kościoły, pałace i główne obiekty użyteczności miejskiej.
 24. *Plan von Cracau mit Podgórze und der nächsten Umgebung. Herausgegeben und Lithographirt von Aleksander Kociczka K.K. Unterleutnant [...]* im 39-tem L.J.R. Dom Miguel. Olmütz 1847
Skala około 1:10 000
Autor Aleksander Kociczka
Litografia
Sygnatura 29/T/VIIIa
Geneza i treść. Plan pochodzenia austriackiego, wykonany najprawdopodobniej dla celów administracji i wojska. Figurują na nim takie obiekty, jak: koszary, urząd celny, główny odwach, urząd sanitarny, tereny wojskowe (do ćwiczeń), linia kolejowa, lokalizacja dworca, mosty i sieć dróg lokalnych. Opisy i legenda w języku niemieckim. Zabudowa miejska w blokach, z zarysem ważniejszych budowli. Na przedmieściach zabudowa luźna — z zaznaczeniem ważniejszych budowli. Oznaczone są też granice działek, użytki rolne oraz Cmentarz Rakowicki. U góry, w lewym rogu mapa okolic Krakowa w skali 1:100 000.
 25. *Stadt Krakau hierzu einverleibt Kawiory, mit den Vorständen Kleparz, Czarna Wieś, Piasek, Stradom, Wesola, Smoleńsk & Kazimierz im Galizien Krakauer Kreis 1848*
Skala litograficznych odbitek 1:2800 (skala oryginału 1:1440)
Litografia
Sygnatura 28/T/VIIIa
Geneza i treść. W latach 1848—1850 przeprowadzono na terenie Krakowa pomiary, które były bazą dla planu katastralnego. Podstawą prawną ich wykonania był patent cesarza Franciszka I z 23 grudnia 1817 roku, na mocy którego na terenie całego cesarstwa przeprowadzono pomiary w celu wykonania planu na potrzeby podatkowe. Plan był sporządzony na podstawie instrukcji z 1824 roku, którą znowelizowano w 1865 roku. Tekst opisowy do planu znajduje się w Archiwum Państwowym w Krakowie (sygn. WM 553). Plan odznacza się wysoką dokładnością geodezyjną, przez co odpowiada najnowszym wymogom, i dużą estetyką graficzną. Obejmuje Kraków z przedmieściami (Kleparz, Czarna Wieś, Piasek, Stradom, Wesola, Smoleńsk, Kazimierz i Kawiory). W zwartej zabudowie miasta wyróżniono obrysy poszczególnych budowli z oznaczeniem zabudowy murowanej i drewnianej oraz przynależność własnościową. Parcele mają numery hipoteczne. Na odbitkach litograficznych oznaczono sieć kanalizacyjną. Sieć ulic i place przedstawiono bardzo szczegółowo, ale ich nazwy są często zniekształcone.
 26. *Plan de la ville de Cracovie dessiné par M. Niewiarowski, Ingénieur civil avec l'indication des désastres que le terrible incendie, qui éclata le 18 juillet 1850, causa a cette capitale de l'antique Pologne. Pendant dix jours Cracovie fut la proie flammes qui devorèrent le tiers.* Geneve 1850.
Skala około 1:5000 (nie jak podano na podziałce 1:2500)
Litografia czarno-czerwona
Sygnatura: 30/T/VIIIa; pomniejszenie 31/T/VIIIa
Geneza i treść. Plan sytuacyjny z zaznaczeniem terenów miasta objętych pożarem, który wybuchł 18 lipca 1850 roku i trwał 10 dni. W legendzie opis budynków zniszczonych

- pożarem oraz liczby dotyczące strat. Plan wydany w Genewie przez komitet zbierający fundusze na pomoc dla pogrzelców, o czym mówią napisy: u dołu z lewej strony „Ce plan se vend au profit des Incendiés. Prix 1 Fr de Francejce”, zaś po prawej „En Commission a la Librairie allemande de J. Kessmann à Geneve”. Plan jest ozdobiony herbami Krakowa i Uniwersytetu oraz podobiznami spalonych kościołów — Franciszkanów i Dominikanów. Orientacja wschodnia.
27. *Plan von Krakau*, 1855
Skala około 1:10 000
Autor Carl Kummerer Ritter von Kummersberg
Miedzioryt
Sygnatura 33/T/VIIIa
Geneza i treść. Plan pochodzi z ważnego, o charakterze gospodarczym, atlasu Galicji *Administrativ Karte von der Königreichen Galizien und Lodomerien mit dem Grossherzogthümern Auschwitz, Zator und Bukowina in 60 Blättern [...] von Carl Kummerer von Kummersberg K.K. Hauptmann*, Wien 1855. Został opracowany na podstawie zdjęcia katastralnego. Obejmuje Kraków w obrębie Plant i przedmieścia. Dobrze obrazuje użytkowanie rolne przedmieść, zwłaszcza Wesołej i Kawiorów. Na planie zaznaczone łąki, ogrody, działki rolne. W legendzie, w języku niemieckim, określono charakter użytków i zabudowy. Zabudowa miasta w blokach, nazwy ulic i placów podano w języku polskim. Jest też linia kolejowa i mosty. Na mapie załącznikowej u dołu (mapa okolic Zawichostu 1:115 200) oznaczona granica z Królestwem Polskim.
28. *Plan sytuacyjny i niwelacyjny miasta Krakowa dokonany za prezydentury Jaśnie Wielmożnego Dra Zybkiewicza przez Wojciecha Konarzewskiego, inżyniera cywilnego 1878 roku*
Skala 1:1000
Autor Wojciech Konarzewski
Litografia
Sygnatury 44/VIIIa oraz sygnatura 38/T/VIIIa — pomniejszenie 4-krotne pt. *Plan Stoł. Król. Miasta Krakowa z przyległymi gminami zestawiony w biurze wodociagowym miejskim*, 1:4000 opracowany po roku 1893.
Geneza i treść. Polski plan katastralny. Powstał z inicjatywy Magistratu Krakowa w związku z realizacją rozbudowy miasta, tj. porządkowaniem i regulacją placów, ulic, zakładaniem bruków, sieci kanalizacyjnej, wodociągowej, elektrycznej i tramwajowej. Plan ukazuje Kraków podzielony na 8 dzielnic administracyjnych, co wprowadzono w 1858 roku. Oryginał jest przechowywany w Archiwum Państwowym w Krakowie, razem ze szkicami polowymi i zestawieniami pomiarów. Oznaczono też na nim granice parcel, numery domów, charakter zabudowy i użytki zielone. Odnacza się dużą dokładnością geodezyjną, co wynika z zastosowania nowej metody pomiarowej, tj. ciągów poligonowych nawiązanych do triangulacji. Metoda prekursorska, której zastosowanie wyprzedziło wprowadzenie austriackiej instrukcji z 1887 roku. Plan z 1893 (zob. opis 32) jest wersją zaktualizowaną, poszerzoną o Ludwinów oraz sąsiednie gminy.
29. *Miasto Kraków*
Skala około 1:5400
Autor nieznany
Litografia
Sygnatura 42/T/VIIIa
Geneza i treść. Wydany około roku 1874 nakładem Z.J. Wywiakowskiego, litografia Maksymiliana Salby w Krakowie. Plan „ślepy”, bez nazw ulic i placów. Obejmuje Kraków w obrębie Plant i rejon Wawelu. Daje obraz zabudowy przestrzennej miasta, przedstawionej w blokach, a także systemu komunikacyjnego, tj. układu ulic, placów, dróg dojazdowych. Zaznaczono przebieg Plant i fortyfikacji. Ozdobiony bardzo typowym i popularnym herbem Krakowa umieszczonym pod koroną królewską, otoczonym gałązkami laurowymi.
30. *Plan miasta Krakowa*
Skala około 1:9 000
Autor nieznany
Litografia
Sygnatura 50/T/VIIIa
Geneza i treść. Jest to trzecie wydanie tego planu z roku 1879. Obejmuje Kraków w obrębie fortyfikacji. Przedstawia nowe i stare koryto Wisły. W miejscu starego koryta odcinek ulicy Dietla. Dobrze obrazuje przestrzeń zabudowaną miasta i system komunikacyjny. Jest linia kolejowa, mosty i drogi dojazdowe do miasta. Ulice i place z nazwami i numerami budowl. U dołu w tabeli: „Klasztory z kościołami” i „Parafie”. Poprzednie wydania: pierwsze z 1872 roku i drugie z 1878 nie są reprezentowane w zbiorach Muzeum Historycznego. Nakład i litografia Izaaka M. Himmelblaua i Maksymiliana Salby.
31. *Plan miasta Krakowa z nowymi nazwami ulic*
Skala około 1:8000
Autor nieznany
Litografia
Sygnatura 44/T/VIIIa
Geneza i treść. Wydany w r. 1881 przez A. Prószyńskiego w Krakowie. Obejmuje Kraków bez Grzegórzek i Dajworu, po linię okopów. Przedstawia też zabudowę poza obrębem Plant. Na planie zaznaczony podział administracyjny miasta. W legendzie u dołu wyszczególnione: dzielnice, ulice, place, kościoły, szkoły, urzędy, hotele, łaźienki. Zabudowa przedstawiona w blokach, z wyszczególnieniem obiektów o większym znaczeniu, które oznaczono numerami. Plan ozdobiony herbem Krakowa w wieńcu, pod koroną królewską.
32. *Plan Stołecznego Królewskiego Miasta Krakowa z przyległymi gminami zestawiony w biurze wodociagowym miejskim*
Skala 1:4000
Autor nieznany
Litografia jednobarwna w 6 sekcjach, wykonano w Zakładzie Karola Kranikowskiego
Sygnatura 39/T/VIIIa
Geneza i treść. Zaktualizowany i pomniejszony czterokrotnie plan Wojciecha Konarzewskiego, a wydany przez Karola Kranikowskiego po roku 1893. Treść w stosunku do pierwotnego zgeneralizowana. Powiększony zasięg terytorialny miasta. Obejmuje Kraków w ówczesnych granicach administracyjnych, razem z Błoniami, torem wyścigowym, pałacem w Łobzowie. Zawiera projekt rozbudowy Ludwinowa. Sięga na wschodzie po Płaszów.
33. *Najnowszy plan Królewskiego Stołecznego Miasta Krakowa z wykreśleniem nowo powstałych ulic*
Skala około 1:6500
Autor Wincenty Wdowiszewski
Litografia
Sygnatura 46/T/VIIIa
Geneza i treść. Plan wydany około roku 1898 nakładem księgarni Izaaka Mendla Himmelblaua, drukowany przez Cesarską i Królewską Nadworną Drukarnię i Zakład Litograficzny Karola Prohaski w Cieszynie. Przedstawia Kraków

w podziale na dzielnice, w obrębie pasa fortyfikacji. Zabudowa zwarta, w blokach z wyróżnieniem kolorami własności kościelnej, rządowej, gminnej i publicznej. Nazwami zaopatrzone ważniejsze budowle, dzielnice, place i ulice. Sieć komunikacyjna miasta z przebiegiem linii tramwajowej i kolejowej. Oznaczone jest stare koryto Wisły. Plan ozdobiony wizerunkami czterech obiektów architektonicznych: Collegium Novum, Wawelu, „Teatru Nowego” (dziś im. Słowackiego) i pomnika Adama Mickiewicza.

34. *Plan Krakowa wydany przez Towarzystwo Miłośników Historii i Zabytków Krakowa*
Skala około 1:10 000
Autor nieznan

Litografia

Sygnatura 47/T/VIIIa

Geneza i treść. Plan reklamowy, załączany do przewodnika po Krakowie wydanego w roku 1899 przez Towarzystwo Miłośników Historii i Zabytków Krakowa, w czterech językach: polskim, francuskim, niemieckim i angielskim. Uważany za najlepszy plan turystyczny Krakowa z końca XIX wieku. Pokazuje miasto w zasięgu okopów. Figurują na nim: nazwy ulic, placów, przedmieść, cmentarzy oraz linia kolejowa, mosty i koryto starej Wisły. Na odwrocie ogłoszenia reklamowe, plan widowni Teatru Nowego i grobów królewskich. Jest pomniejszeniem planu opracowanego i wydanego przez Komitet IV Zjazdu Techników Polskich, 1:4000, załączonego do *Przewodnika Krakowskiego IV Zjazdu Techników*.

CHRONOLOGICZNY WYKAZ PLANÓW KRAKOWA OD XVII DO KOŃCA XIX STULECIA. CZ. 1

L.p.	Datowanie	Tytuł	Sygnatura
1	1655	<i>Cracovia Sedes Regia, Obsessa et a Serenissimo Svecorum Gothorum Rego Carolo Gustavo Deditione Capta d. 8. Octob. 1655</i>	1/VIIIa, 2/VIIa
2	1657	<i>Delineatio Obsidionis Cracoviae a Polonis et Austriacis Formatae ac consumatae Augusto 1657</i>	3/VIIIa, 4/VIIIa, 5/VIIIa
3	1667	<i>Anno eodem S. Boleslaus Pudicus Dux Craccouiae et Sandomiriae Craccouiam in meliorem conditionem ordinare excrescere et perducere [...]</i>	7/VIIIa (fotokopia)
4	przed 1773	<i>Anno eodem S. Boleslaus Pudicus Dux Craccoviae et Sandomiriae [...]</i>	8/VIIIa (fotografia)
5	oryginał ok. 1700	<i>Locatio civitatis Cracoviensis per Serenissimum olim Boleslaum Pudicum Ducem Cracoviae et Sandomiriae [...]</i>	6/VIIIa, 19/VIIIa (fotografia)
6	1703	<i>Cracovia</i>	15/VIIIa i reprodukcje
7	ok. 1734	<i>Plan von Cracau</i> (zwany planem „saskim”)	18/VIIIa
8	1772	<i>Plan de Cracovie donc le Chateau fut pris d'assaut le 2 Février 1772 [...]</i> <i>par J. N. Hennrion</i> (zwany planem „konfederatów barskich”)	21/VIIIa
9	1773	<i>Plan der Stadt Krakau aufgenommen in Jahre 1773</i>	9/VIIIa (kopia Pucka), 12/VIIIa i 13/VIIIa (pomniejszenia)
10	1779	Plan bez tytułu i daty	24/VIIIa (kopia z XIX w.)
11	1783	<i>Wymiar geometryczny miasta Krakowa z przyległościami dopełniony w r. 1783 przez Józefa Kromera geometrę przysięgłego, kopiowany zaś w roku 1792 w tym samym egzemplarzu przez Józefa Czecha JKMCi przysięgłego</i>	22/VIIIa oraz kopia z r. 1865 23/VIIIa
12	1785	<i>Planta Miasta Krakowa z przedmieściami roku 1785 zrobiona</i> (zwany planem „kołtająowskim”)	oryginał 2104/VIII, 25/VIIIa — fotokopia i faksymile bez sygnatury
13	druga połowa XVIII w.	Plan bez tytułu i daty	29/VIIIa

Lp.	Datowanie	Tytuł	Sygnatura
14	1787	Plan bez tytułu i daty	27/VIIIa, 28/VIIIa, 29/VIIIa; kopia Willanta z 1794 r. 30/VIIIa
15	ok. 1794	<i>Situations Plan der Stadt Krakau</i>	akc. 1975/D/163/1
16	1794	<i>Planta miasta Krakowa z objaśnieniem szczególniejszych rzeczy, jako to kościołów, ulic, bram, odrysowana w roku 1794 przez Willanta</i>	30/VIIIa
17	1794	<i>Plan der Stadt Krakau</i>	26/VIIIa
18	1802—1808	Plan bez tytułu i daty (zwany planem „senackim”)	42/VIIIa
19	1808	<i>Plan Übersicht der Verschönerung und Verbindung der Abzugscanäle mit denen Hauptcanaelen samt denen Niveaupunkten</i>	35/VIIIa
20	przed 1809	Plan murów Krakowa i ich otoczenia	33/VIIIa
21	ok. 1817	<i>Grundriss der freien Stadt Krakau</i>	8/T/VIIIa
22	1831	<i>Plan Wolnego Miasta Krakowa w obrębie okopów</i>	22/T/VIIIa
23	1836	<i>Plan miasta Krakowa w obrębie okopów nakładem D. E. Friedleina w Krakowie</i>	23/T/VIIIa, 24/T/VIIIa, 25/T/VIIIa
24	1847	<i>Plan von Cracau mit Podgórze und der nächsten Umgebung. Herausgegeben und Lithographirt von Aleksander Kocziczka K. K. Unterleutnant [...] Olmütz 1847</i>	29/T/VIIIa
25	1848	<i>Stadt Krakau hierzu einverbleibt Kawiory mit den Vorständen Kleparz, Czarna Wieś, Piasek, Stradom, Wesola, Smoleńsk & Kazimierz im Galizien Krakauer Kreis 1848</i>	28/T/VIIIa
26	1850	<i>Plan de la ville de Cracovie dessiné par M. Niewiarowski, Ingénieur civil avec l'indication des désastres que le terrible incendie qui éclata le 18 juillet 1850 [...]</i>	30/T/VIIIa; 31/T/VIIIa — pomniejszenie
27	1855	<i>Plan von Krakau</i>	33/T/VIIIa
28	1878	<i>Plan sytuacyjny i niwelacyjny miasta Krakowa dokonany za prezydentury Jaśnie Wielmożnego Dra Zyblikiewicza przez Wojciecha Konarzewskiego, inżyniera cywilnego 1878 roku</i>	44/VIIIa
29	ok. 1874	<i>Miasto Kraków</i>	42/T/VIIIa
30	1879	<i>Plan miasta Krakowa</i>	50/T/VIIIa
31	1881	<i>Plan miasta Krakowa z nowymi nazwami ulic</i>	44/T/VIIIa
32	po 1893	<i>Plan Stołecznego Królewskiego Miasta Krakowa z przyległymi gminami zestawiony w biurze wodociagowym miejskim</i>	39/T/VIIIa
33	ok. 1898	<i>Najnowszy plan Królewskiego Stołecznego Miasta Krakowa z wykreśleniem nowo powstałych ulic</i>	46/T/VIIIa
34	1899	<i>Plan Krakowa wydany przez Towarzystwo Miłośników Historii i Zabytków Krakowa</i>	47/T/VIIIa

P R Z Y P I S Y

¹ Zob. A. Szczygiel, *Założenie Muzeum Historycznego m. Krakowa w 1899 roku*, „Krzysztofory”. Zeszyty Naukowe Muzeum Historycznego m. Krakowa”, z. 13, 1986, s. 8.

² A. Szczygiel, op. cit., s. 10.

³ Tamże, s. 11.

⁴ Archiwum Muzealne, sygn. I/145, Teczka: Biblioteka.

⁵ W roku 1796 Jan Jerzy Fryderyk Friedlein założył w Rynku Głównym pod numerem 17 księgarnię, która od 1855 przeszła w posiadanie Józefa Edwarda Friedleina, prezydenta miasta. Od 1917 księgarnią zawiadywała spółka kierowana przez wnuków Józefa Edwarda Friedleina — Józefa, zmarłego w 1939 i Edwar-

da Münnicha. Zob. druk firmowy księgarni, zachowany w wyżej wzmiankowanej teczce — sygn. I/145, Archiwum Muzealne.

⁶ Archiwum Muzealne, sygn. I/22, Teczka: Zbiory z 1960 r., gdzie plik dokumentów dotyczących zakupu „zbioru Friedleina”.

⁷ Z inskrypcji dowiadujemy się, że Bolesław Wstydlivy, książę krakowski i sandomierski, pragnąc poprawić warunki w mieście, wprowadził prawo magdeburskie i ustanowił starostę w obrębie miasta, które już wcześniej miało wyznaczone granice i rozplanowane ulice.

⁸ Na ten temat pisze m.in. M. Borowiejska-Birkenmajerowa i Jan Demel w pracy: *Działalność urbanistyczna i architektoniczna Senatu Wolnego Miasta Krakowa w latach 1815—1846*, Studia i Materiały do Teorii i Historii Architektury i Urbanistyki, T. IV, 1963, s. 26.